

INNE PARADYGMATY I JĘZYK - WSPÓLNY CEL

FUNDACJA NAJPIERW MIESZKANIE POLSKA, WARSZAWA 2026

ODPOWIEDŹ NA STANOWISKO POLSKIEGO STOWARZYSZENIA NAJPIERW MIESZKANIE

Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska (dalej FNMP) otrzymała w czerwcu 2026 r. obszernie stanowisko Polskiego Stowarzyszenia Najpierw Mieszkanie (dalej PSNM, stowarzyszenie) pt. „Uwagi do sposobu przygotowania, realizacji i interpretacji badania usług mieszkaniowych odwołujących się do metody Najpierw Mieszkanie” (Olech, 2026) dotyczące badania pt. „Badanie organizacji/instytucji prowadzących usługi mieszkaniowe połączone ze wsparciem terapeutycznym dla osób z dośw. bezdomności, w szczególności NM” (FNMP, Wygnańska, 2025), w skrócie określanego jako badanie programów Najpierw mieszkanie i według wartości Najpierw mieszkanie (dalej badanie FNMP, raport FNMP).

Raport z badania Fundacji Najpierw Mieszkanie Polska oraz Stanowisko PSNM opublikowaliśmy na Portalu Najpierw Mieszkanie [tutaj](#).

W stanowisku podkreślono zalety badania oraz zgłoszono wątpliwości. Doceniamy zauważenie zalet choć troszkę inaczej je widzimy. Zgłoszone wątpliwości nie mają podstaw w metodologii badania ani treści raportu. Odbieramy je jako świadectwo innej opinii autorów o rozwoju polityki wobec bezdomności w Polsce, innego postrzegania istoty „Najpierw mieszkanie” i używania innej narracji do opowiadania o celu jakim jest zakończenie bezdomności. Akceptujemy to w pełni – możemy się różnić. Uważamy jednak, że w merytorycznej dyskusji opinie powinny być oddzielone od faktów, a własne interpretacje nazwane jako własne.

Stowarzyszenie przeinaczyło nasze postulaty, a sposób przedstawienia wątpliwości m.in. brak wskazania w stanowisku pełnego tytułu badania FNMP, źródła publikacji ani cytatów, opublikowanie stanowiska na stronie PSNM i fanpage fb OFRPB (Ogólnopolska Federacja na rzecz rozwiązania Problemu Bezdomności) **bez wskazania źródła publikacji badania na Portalu Najpierw**

Mieszkanie, stwarza nieuzasadnione wrażenia, że badanie zostało przeprowadzone niepoprawnie, co dodatkowo miałoby wymagać szczególnej uwagi ze względu na współfinansowanie ze środków publicznych.

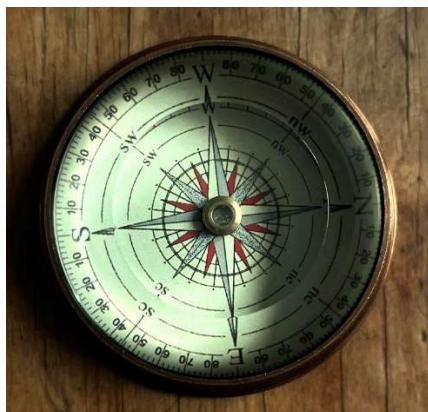
Otóż badanie zostało przeprowadzone zgodnie z założonymi celami, raport jest przejrzysty a sprawozdanie Fundacji zostało przyjęte przez instytucję finansującą (MRPiPS 2025).

Stowarzyszenie i OFRPB postawiły osoby czytające ich stanowisko przed koniecznością budowania opinii o badaniu FNMP na podstawie interpretacji stowarzyszenia, błędnym rozumieniu naszych postulatów. Uważamy, że podanie pełnego tytułu, źródła i cytatów jest podstawą rzetelnej debaty. Ubolewamy nad postawą stowarzyszenia i federacji w tej sprawie.

Niemniej jednak stanowisko traktujemy jako ważny głos i okazję do poszerzenia perspektywy. Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska nie należy do OFRPB, nie uczestniczy w żadnym z realizowanych obecnie projektów systemowych organizacji pozarządowych we współpracy z Rządem. Mimo tego, że wszystkie nasze pomysły, postulaty i raporty są publikowane na Portalu Najpierw Mieszkanie, mamy wrażenie, że spora część środowiska ich nie zna, albo zna je z czyjej relacji, co prowadzi do nieporozumień.

Odpowiedź na stanowisko podzieliśmy na dwie części: kontekstową, w której przedstawiamy naszą perspektywę na polityki społeczne wobec bezdomności w Polsce i istotę Najpierw mieszkanie w zakresie, który jest istotny dla udzielenia pełnej odpowiedzi na stanowisko oraz szczegółową, w której odpowiadamy na wątpliwości stowarzyszenia zgłoszone w stanowisku z 11 czerwca 2026 r.

SPIS TREŚCI

Kontekst	2
1. Inne paradygmaty: Systemowy model zakończenia bezdomności a deinstytucjonalizacja	2
2. Nie oceniamy - badamy	5
3. Potrzeba wskazania „prawdziwego” Najpierw mieszkanie	6
4. Jak wskazać „prawdziwe” Najpierw mieszkanie?	7
Szczegółowe odpowiedzi na wątpliwości.....	9
1. Metodologia badania.....	10
2. Rzekomo niejednoznaczne komunikowanie przedmiotu badania	11
3. Dobór respondentów.....	13
4. Rzekome pomieszczenie poziomu zlecającego/koordynującego i wykonawczego.....	13
5. Objęcie badaniem programów w fazie uruchamiania.....	13
6. Uwagi związane ze współfinansowaniem badania ze środków publicznych	14
Rekomendacje - za wcześnie na typologię	14

KONTEKST

1. Inne paradygmaty: Systemowy model zakończenia bezdomności a deinstytucjonalizacja

Część wątpliwości wyrażonych w stanowisku jest wyrazem paradygmatu przyjętego dla myślenia o rozwoju usług w obszarze bezdomności w Polsce przez Stowarzyszenie oraz faktu, że w FNMP przyjmujemy inny.

Dla nas paradygmatem jest **Systemowy model zakończenia bezdomności** oparty na rekomendacjach dla zmiany systemowej, w której wartości NM są kompasem dla lokalnych interesariuszy do wypracowania programów zakończenia bezdomności w ich środowisku lokalnym. Podejście zostało opisane w tzw. raporcie kompasu pt. „Nowa systemowa perspektywa zakończenia bezdomności”¹ wydanym przez Housing First Europe Hub w 2022 r. analizującym sukcesy i porażki wykorzystywania idei Housing First do zakończenia bezdomności na poziomie krajowym i przedstawiającym rekomendacje. Podejście to stało się podstawą rzecznictwa FNMP. Pierwszym krokiem było opracowanie poradnika „Najpierw mieszkanie – otwarty model zakończenia bezdomności” w 2023 r.

Według wartości NM – wskazówek kompasu - każdy człowiek ma prawo do decydowania o sobie, swoich celach, planie pomocy/leczenia, celem pomocy jest zdrowienie a nie jedynie pełne zdrowie np. abstynencja od substancji szkodliwych, wsparcie powinno być adekwatne do diagnozy stanu zdrowia i świadczone w ramach profesjonalnej relacji wspierającej. Wartością kierunkową jest także przekonanie, że mieszkanie rozumiane jako miejsce, w którym osoba czuje się „u siebie”, „w domu”, stanowiące dla osoby bazę do odzyskiwania lub umacniania poczucia tożsamości jako człowieka – godności – jest podstawową potrzebą i prawem człowieka.

Wydaje nam się, że zgadzamy się ze stowarzyszeniem co do wartości.

¹ Demos Helsinki (2022), [A New Systems Perspective to Ending Homelessness](#) [Nowa systemowa perspektywa kończenia bezdomności], Helsinki – Brussels: HFEH, dostęp 22.07.2026

Wybieramy inną ramę, paradygmat, który ma doprowadzić do ich wdrożenia. Dla Stowarzyszenia jest nim „deinstytucjonalizacja”. Piotr Olech w stanowisku pisze: „*Nie wszystko musi nazywać się Najpierw Mieszkanie, aby było dobre, potrzebne i zgodne z deinstytucjonalizacją*” (Olech, 2026). Jest on także współautorem konsultowanego właśnie modelu deinstytucjonalizacji², zasadne wydaje się przyjąć, że tym paradygmatem obecnie się kieruje. W tym paradygmacie NM to specjalistyczny program dla osób o szczególnych potrzebach.

Dla nas w FNMP Najpierw mieszkanie to specjalistyczny program, ale także paradygmat dla systemu. Promowanie wartości NM jako kierunkowskazów dla systemu nie oznacza promowania specjalistycznego programu NM jako jedynego słusznego, a w taki opaczny sposób komunikują to autorzy stanowiska przypisując nam swoją błędną interpretację.

Prosimy Stowarzyszenie o wskazanie, gdzie konkretnie napisaliśmy, że każda dobra i potrzebna usługa mieszkaniowa musi nazywać się Najpierw Mieszkanie/ Housing First? Nigdzie.

Podobnie jest z deinstytucjonalizacją – nie każda usługa musi być z nią zgodna, aby była dobra, nie jest to jedyny paradygmat budowania polityk społecznych. Faktycznie obecnie wielu ekspertów przyjęło DI jako główną ramę kształtowania polityki wobec bezdomności, podobnie uczynił Rząd hasła temu podporządkowując m.in. „małą reformę pomocy społecznej” i kilka projektów systemowych realizowanych przez organizacje pozarządowe. Jakkolwiek zgadzamy się z ideą rozwijania usług środowiskowych – NM jako program jest dokładnie taką usługą – to jednak uważamy, że sama DI jest narzędziem, a nie celem. Celem jest zwiększanie podmiotowości ludzi i dostępu do pomocy adekwatnej do ich stanu zdrowia, a zadaniem ekspertów i polityków dobranie takich ram, aby było to możliwe.

W FNMP konsekwentnie stoimy na stanowisku, że paradygmatem bardziej dopracowanym, za którym stoją wieloletnie badania, pozwalającym na lepsze wdrażanie kierunkowych wartości jest **Systemowy model zakończenia bezdomności**. Jest on zbudowany wokół następujących zasad:

- Celem systemowym nie jest uruchomienie programów Najpierw mieszkanie z nastawieniem, że albo wierne metodzie albo wcale – z doświadczeń na świecie wynika, że to nie przynosi systemowej zmiany – tylko zakończenie bezdomności z wykorzystaniem wartości NM jako kierunkowskazów i oddaniem decydowania w jakiej formule organizacyjnej będą wdrażane osobom biorącym na siebie wyzwanie wdrożenia. Tak postawiony cel przekłada się na skalowanie.
- Wartości Najpierw mieszkanie, które my porządkujemy jako 6: relacja, mieszkanie, decydowanie, zdrowienie, wspieranie, społeczność ([szerszy opis tutaj](#)) stanowią kierunkowskazy do indywidualnej pracy z osobami z doświadczeniem bezdomności, wokół których lokalni interesariusze mogą budować programy/usługi znajdując najlepsze w ich ocenie możliwości organizacyjne. Wartości te można wdrażać prawie we wszystkich rodzajach usług/programów. [Tutaj kilka praktycznych wskazówek](#).
- Jeśli realizator programu deklaruje, że prowadzi Program Najpierw Mieszkanie wierny metodzie, program powinien być poddawany badaniom wierności z wykorzystaniem aktualnej międzynarodowej skali wierności, w której nie dokonuje się zmian kontekstowych dostosowujących do warunków polskich, prowadzonym przez niezależnego eksperta nie uczestniczącego we wdrażaniu programu.

Podejście to opisujemy i stosujemy od początku istnienia Fundacji NMP w:

- [Otwartym modelu zakończenia bezdomności](#) (2023)
- webinarach z serii „[Najpierw mieszkanie realnie](#)” (2024-2026)

² Wilczek, Olech (red.) (2026) „Ogólnopolski model świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług wsparcia osobom w kryzysie bezdomności i osobom zagrożonym bezdomnością – wersja robocza nr 2 (2026) OFRPB

- konferencjach zagranicznych np. [European Housing First Partners Conference](#) w Berlinie (2025).
- Badania wierności prowadzimy na aktualnej skali z 2021 r

Od 2024 roku testujemy stosowanie wartości Najpierw mieszkanie w [międzynarodowym partnerstwie SOLACE-CEE](#) w ramach pilotażowych Centrów Zintegrowanych Usług Zdrowotnych i Socjalnych dla osób z doświadczeniem bezdomności chronicznej na Słowacji, Węgrzech, w Bułgarii i Rumunii. Partnerstwo jest dofinansowane przez Komisję Europejską.

Value-based approach:

Our work is driven by universal values of supporting people experiencing homelessness and health crises. We are as inspired by Housing First Values as open to finding the best organisational solutions in the CEE context.

Partnerzy projektu SOLACE-CEE nie prowadzą programów Najpierw Mieszkanie, widzą natomiast uniwersalność wartości NM w podnoszeniu jakości życia osób z doświadczeniem bezdomności chronicznej w ramach różnych rodzajów usług.

Odniesienie się do wyboru deinstytucjonalizacji jako paradygmatu wymaga oddzielnego artykułu, tutaj odnosimy się krótko. Według naszej wiedzy o współczesnych politykach wobec bezdomności, póki co zarówno systemy wprowadzające wartości NM jak i pojedyncze programy NM są najbardziej efektywne w kształtowaniu i zapewnianiu skutecznego wsparcia, zwłaszcza dla osób z doświadczeniem długotrwałej bezdomności i kryzysów zdrowia psychicznego. Osoby o takim profilu potrzeb od lat stanowią największą część populacji osób liczonych jako bezdomne w Polsce (MRPIPS). Zasadne jest zatem skorzystanie właśnie z tego podejścia właśnie u nas.

WARTOŚCI NM

RELACJA

Bezpieczna relacja wspierająca to przestrzeń, w której obie strony mogą wyrażać siebie i odbierać reakcje drugiej strony, służąca modelowaniu dobrych zachowań.

MIESZKANIE

Mieszkanie jako prawo oznacza dostęp do mieszkania, które jest samodzielne, zapewnia prywatność, trwały tytuł prawny, bez stawiania warunków wstępnych dotyczących stanu zdrowia, leczenia, zatrudnienia, "gotowości mieszkaniowej"

DECYDOWANIE

Prawo do decydowania o własnym życiu i celach, bez narzucania decyzji przez osoby wspierające, bez wyprzedzania ich pojawiania się, z uważnością na budowanie sprawczości.

WSPIERANIE

Dostęp do zindywidualizowanego, wielospecjalistycznego i ciągłego wsparcia adekwatnego do decyzji, celów i diagnozy stanu zdrowia.

ZDROWIE

Prawo do pełnego dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego z docenianiem każdego kroku w stronę lepszego zdrowia i uznaniem, że pełne zdrowie, np. abstynencja od substancji, jest celem, a nie środkiem.

SPOŁECZNOŚĆ

Prawo do życia w społeczności lokalnej w warunkach "miksu społecznego", z pełnym dostępem do usług w środowisku zamiast w wyizolowanym getcie, specjalnym programie, instytucji (deinstytucjonalizacja).

I to na szeroką skalę, skoro ponad połowa populacji mogłaby dzięki temu trwale zakończyć bezdomność. Żałujemy, że obecnie większość ekspertów skupiła się na DI pozycjonując NM wyłącznie jako specjalistyczną usługę, jednocześnie nie mówiąc otwarcie o skali w jakiej powinna być wdrażana, jeśli osoby z dośw. bezdomności mają być traktowane podmiotowo i mieć wybór. Tak się składa, że szczególne potrzeby, na które odpowiadają właśnie te programy są szczególnie częste.

Uważamy, że wyniki naszego badania przynoszą ważne informacje dla tej debaty. W szczególności stwierdzone ograniczenia w dostępie osób uczestniczących w zbadanych programach do psychiatrii środowiskowej oraz obecność w programach osób o wysokich potrzebach wsparcia i brak oferty dla nich. Rozwiązaniem stosowanym z powodzeniem na rzecz osób w tej sytuacji są usługi realizowane w jednej instytucji tzw. *Single Site Housing First* lub *Najpierw Mieszkanie we wspólnym budynku*, w których mieszka wiele osób posiadając 24/7 dostęp do specjalistycznej pomocy na miejscu, z jednoczesnym zachowaniem prawa do mieszkania.

Takim usługom paradygmat deinstytucjonalizacji zdecydowanie nie sprzyja, natomiast Systemowy model zakończenia bezdomności jak najbardziej. Są one potrzebne osobom doświadczającym bezdomności w Polsce.

Uważamy, że wszystkie programy realizujące choćby kilka wartości NM to programy, które zwiększają podmiotowość osób uczestniczących, zakres wyboru wsparcia dla uczestników i w efekcie efektywność wsparcia zarówno dla osoby jak i systemu. Owszem, programy wierne metodzie Housing First, jeśli zostało to ustalone w badaniu wierności z użyciem aktualnej skali wierności, dają obietnicę efektywności na poziomie 70-90% (Pleace et al., 2019; Wygnańska, 2023), co warto wziąć pod uwagę planując usługę. Zważywszy jednak na wielokrotnie niższą efektywność tradycyjnych usług w usamodzielnieniu, każda usługa o efektywności wyższej niż 20% jest warta promowania i wprowadzenia. Każda.

2. Nie oceniamy - badamy

Autorzy stanowiska jako zarzut do badania FNMP stawiają „*mieszanie [przez nas] różnych typów usług mieszkaniowych i brak jasnej typologii programów*” (Olech, 2026), i wskazują „*Tak szeroki zakres badania sam w sobie może być uzasadniony, ale wymaga bardzo wyraźnego rozróżnienia typów usług i ostrożności w komunikowaniu wyników.*” (Olech, 2026) I dodają: „*każda z tych usług może pełnić ważną funkcję, pod warunkiem, że jest właściwie nazwana, dobrze zaprojektowana i finansowana zgodnie ze swoim celem.*” (Olech, 2026)

Badanie FNMP jest świadectwem właśnie takiej postawy: każdy program objęty badaniem pełni ważną funkcję, nie musi się nazywać ani nawet nie musi być Najpierw mieszkanie, aby był dobry i potrzebny. Wzięliśmy na siebie zadanie dotarcia do realizatorów typu programów, które spełniały przyjęte kryteria doboru respondentów, poznania podstawowych zasad ich działania i opisanie ich w raporcie.

Zastosowaliśmy wartości i część wytycznych dla Najpierw mieszkanie jako **strukturę narzędzia badawczego i opisu**. Zadaliśmy realizatorom pytania dotyczące praktyki m.in. o rodzaje i trwałość umów uczestnictwa i gwarantujących dostęp do mieszkania, kwalifikacje kadr pod kątem pracy według zasad redukcji szkód i z osobami z doświadczeniem kryzysu zdrowia psychicznego.

Podzielamy opinię wyrażoną w stanowisku, że o tym czy dany program jest programem Najpierw mieszkanie decyduje „*praktyka wdrożenia*”. W naszej ocenie jedynym sposobem określenia zgodności jest przeprowadzenie badania wierności z wykorzystaniem aktualnej skali (Tsemberis, Czech, 2021). Nie można zrobić tego poprzez badanie ankietowe, ponieważ zastosowanie skali wymaga bezpośredniego spotkania eksperta z zespołem programu i pogłębionej świadomej dyskusji o codziennej pracy zespołu, z udziałem uczestników programu i analizą dokumentów zastanych. W FNMP prowadzimy konsultacje wierności wg tych wytycznych dla różnych instytucji. Wydawanie opinii na podstawie badania ankietowego byłoby krzywdzące dla realizatorów i niezgodne z zasadami sztuki NM.

Z autorami stanowiska różnimy się tym, że nie stawiamy się w pozycji osób, które mogą ocenić, które usługi są „właściwe”, „dobre” ani czy są „prawdziwym NM”, ponieważ uważamy, że w tej chwili w Polsce nie ma adekwatnych danych ani też potrzeby dokonania tego. To nie jest moment na dobieranie respondentów do typu programu, to jest moment na opisanie grupy programów, które wiążą wspólne wartości, które my nazywamy NM, żeby zrozumieć jakie są podobieństwa, różnice i potrzeby. To nie jest moment na standaryzowanie.

Taki cel badania przyjęliśmy świadomie wiedząc, że w środowisku organizacji panują różne przekonania na temat zasadności Najpierw mieszkanie. Nie chcieliśmy zniechęcić do udziału realizatorów programów, z którymi czujemy wspólnotę metody choć inaczej ją nazywamy. Chcieliśmy przygotować bezstronny opis i pozostawić czytelnikom/ ekspertom możliwość swobodnej interpretacji. Być może niedługo podzielimy się naszą interpretacją wyników.

3. Potrzeba wskazania „prawdziwego” Najpierw mieszkanie

W kilku miejscach stanowiska stowarzyszenie przedstawiło swoje przekonanie o konieczności wyodrębnienia „prawdziwych” programów Najpierw mieszkanie spośród innych np. realizujących część wartości NM i opisało czym taki prawdziwy program jest:

„Zasady Housing First muszą być rozumiane całościowo i weryfikowane przez praktykę. Samo odwołanie się do wartości takich jak redukcja szkód, wybór, samostanowienie, relacja czy długoterminowe wsparcie nie przesądza jeszcze o zgodności z modelem Housing First, ponieważ wartości te występują także w innych podejściach i koncepcjach pracy społecznej. Kluczowe dla Housing First jest mieszkanie jako prawo człowieka, rozumiane nie jako jakiegokolwiek dach nad głową, ale jako realny dostęp do mieszkania godnego, bezpiecznego, dostępnego, możliwie trwałego i zgodnego — na ile to możliwe — z wyborem osoby.” (Olech, 2026)

Mamy inną opinię. Po pierwsze, nie zgadzamy się z przekonaniem, że dla programu NM kluczowa jest jedna wartość, np. mieszkanie jako prawo człowieka. Kluczowe są wszystkie wartości programu. Eksperci NM na świecie od zawsze podkreślają, że Najpierw mieszkanie to nie tylko mieszkanie, to dwa równoważne filary: mieszkanie i wsparcie. Także skala wierności bada praktykę wdrożenia wszystkich wartości.

Wartość mieszkania jako prawa odróżnia program NM od innych, tak samo jak pozostałe wartości. Na przykład program, którego uczestnikami są osoby o wysokich potrzebach wsparcia, w którym pracownicy wspierający nie mają kwalifikacji do pracy z osobami w takim stanie zdrowia, są np. pracownikami socjalnymi a nie psychologami czy terapeutami, nie spełnia wartości adekwatności wsparcia do diagnozy i potrzeb osób uczestniczących. I gdyby realizator tego programu chciał do niego przyłożyć miarę wierności NM musiałby przyjąć, że jest to istotne ograniczenie zgodności, nawet jeśli gwarantuje dostęp do mieszkania na zasadzie prawa.

Po drugie, zaskakuje nas przy mocnym podkreślanu przez stowarzyszenie kluczowej roli prawa do mieszkania jednocześnie rozmiękczenie tego prawa na poziomie określania kluczowych warunków jakie usługa ma spełniać. Według stowarzyszenia w prawdziwym programie Najpierw mieszkanie dostęp do mieszkania ma być „możliwie” trwały i „możliwie” zgodny z wyborem osoby.

Co to znaczy *możliwie*? Możliwie dla danego realizatora? W badaniach przedmiotu warunki jakie ma spełniać miejsce, żeby mogło być określane domem są jasno opisane np. w definicji koncepcyjnej FEANTSA (trzy domeny domu), czy też w kluczowym dla Housing First badaniu Debory Padget (2007) (cztery markery domu)³. Jeśli jesteśmy na poziomie określania kluczowych warunków to nie ma tu miejsca na furtki typu „prawo do mieszkania możliwie trwałe i możliwe zgodne z wyborem osoby”. Mieszkanie ma być trwałe i zgodne z wyborem osoby.

³ Zainteresowanych odsyłamy do wstępu teoretycznego dr. M. Kostrzyńskiej i J. Wygnańskiej do raportu z „Badania potrzeb osób doświadczających bezdomności w woj. łódzkim” (WUŁ, 2024)

Wiadomo, że w życiu jest różnie – nie tylko w Polsce – zapewnienie mieszkań na zasadzie prawa osobom w kryzysie zdrowia psychicznego i bezdomności jest bardzo trudne. Samo dążenie do tego zasługuje na uznanie. Dlatego właśnie zaproponowaliśmy udział w badaniu wszystkim realizatorom, którzy to wyzwanie podejmują.

Zgadza się ze stowarzyszeniem, że program, którego realizatorzy stawiają sobie za cel osiągnięcie wysokiej wierności NM powinien realizować wszystkie wartości co powinno być potwierdzone „*praktyką wdrożenia*”.

4. Jak wskazać „prawdziwe” Najpierw mieszkanie?

Gdybyśmy chcieli zrobić tak jak w wielu miejscach sugeruje stowarzyszenie, czyli przed badaniem czy w raporcie podzielić programy na „prawdziwe *Najpierw mieszkanie*”, „*organizacje pracujące wg metody Najpierw mieszkanie*” i pozostałe to w jaki sposób? Niżej rozpatrujemy trzy możliwości: badanie wierności, podręczniki, opinie ekspertów.

Rozstrzyga badanie wierności

Wierność Najpierw mieszkanie polega na określeniu zgodności badanego programu z jego wersją wypracowaną przez środowisko praktyków i ekspertów Pathways to Housing w USA. W wyniku badania uzyskujemy informację czy program jest programem o wysokiej wierności NM, niskiej wierności NM, czy też nie jest programem NM tylko innym. Istnieją dokładne wytyczne do realizacji badania obejmujące m.in. niezależność eksperta prowadzącego badanie od realizatorów programu.

Podstawowym narzędziem badania jest skala wierności, której autorzy, eksperci NM m.in. Sam Tsemberis i Ann Stefancic zmieniali ją kilka razy dostosowując do rozwoju programów w USA i na świecie⁴. Zasadne jest zatem przyjąć, że wierność programów powinna być badana w oparciu o aktualną skalę, zwłaszcza, że aktualizacji dokonuje nie kto inny jak twórca programu.

W Polsce wszystkie badania wierności prowadzone w projekcie pilotażowym NM „Najpierw mieszkanie – Housing First”, którego liderem było Towarzystwo Pomocy Św. Brata Alberta (2019-2022), a wykonawcą badania OFRPB oraz późniejsze badania wierności „Usługi świadczenia wsparcia opartej na metodzie NM m.st. Warszawa, której wykonawcą było TPBA Oddział Gdański (badaczem przedstawiającym wyniki BKDS ds. B w Warszawie był dr. Paweł Jaskulski TPBA Gdańsk, raport nie został opublikowany) oraz badania wierności projektu pt. „Pod własny dach – Droga do usamodzielnienia” realizowanego przez Centrum Pomocy Społecznej Dzielnicy Śródmieście im. prof. Andrzeja Tymowskiego, którego eksperci współpracowali w projekcie pilotażowym TPBA zostały wykonane na starej skali z 2013 r.

W tym czasie istniała już nowa skala (Tsemberis, Czech, 2021), jej [polskie tłumaczenie](#) zostało opracowane przez FNMP i opublikowane w listopadzie 2021 r. (później jako załącznik do „Najpierw mieszkanie – otwarty model zakończenia bezdomności” Wygnańska, 2023). Do tej pory w Polsce wg aktualnej skali było prowadzone badanie wierności tylko dwóch programów (pilotażowego NM Fundacji Fundusz Współpracy w 2023 i [Programu NM Dzieła Pomocy św. Ojca Pio 2021-2025](#)).

Gdybyśmy zatem chcieli trzymać standard międzynarodowy musielibyśmy stwierdzić, że w Polsce są dwa programy Najpierw mieszkanie o zweryfikowanej wierności. Piszemy to, ponieważ chcemy zweryfikować sugestie stowarzyszenia, chcemy jednak mocno podkreślić, że według FNMP główną rolą badań wierności jest wspólne uczenie się i sprawdzenie, gdzie jesteśmy w drodze do celu, a nie napinanie się na maksymalną wierność. W tym duchu prowadzimy konsultację wierności NM od 2021 r.

Zgadza się ze Stowarzyszeniem, że wyniki badania FNMP dotyczące stosowania badań wierności dają do myślenia np. to, że programy określające się mianem NM nie mają badań wierności lub ich nie publikują, większość nielicznych badań była przeprowadzona z wykorzystaniem nieaktualnej skali, o regularne badania wierności dbają realizatorzy programów, którzy wprost

⁴ Ewolucję skali od powstania do 2021 r. opisaliśmy [tutaj](#).

zaznaczają, że nie prowadzą programu NM tylko np. „usługę wsparcia opartą na metodzie NM”.

Podręczniki opisujące „praktyczne rozwiązania”

Stowarzyszenia przywołuje na dwa poradniki, w których opisane mają być praktyczne rozwiązania pozwalające na odróżnienie programów NM od innych w gronie programów kierujących się wspólnymi wartościami: *„W naszej ocenie należy również odróżniać deklarowane wartości NM od zasad i kryteriów wierności modelowi Housing First. W podejściu Pathways Housing First oraz w europejskim podręczniku Housing First Europe Guide nie chodzi wyłącznie o deklarację wartości, ale o praktyczne rozwiązania...”* (Olech, 2026).

Autorzy przywołują „podejście Pathways Housing First” (bez wskazania źródła a podejście to ewoluowało) oraz europejski podręcznik Housing First Europe Guide (Pleace, 2016).

Po pierwsze warto zauważyć, że wartości opisywane w amerykańskim poradniku metody (Tsemberis, 2010, 2016) i europejskim poradniku są różnie ujęte. Po drugie podręcznik europejski został opracowany dziesięć lat temu, gdy w krajach regionu Europy Centralnej nie było żadnego programu NM, w zespole pracującym nad poradnikiem nie uczestniczył żaden ekspert/ekspertka z regionu. W żadnym z tych podręczników nie opisano praktycznych rozwiązań właściwych dla krajów regionu Europy Środkowej.

Dlatego w FNMP korzystamy z wielu poradników, również dwóch wymienionych wyżej (Julia Wygnańska jest tłumaczką części poradnika Tsemberisa z 2010 r. wydanego już w 2016 r) także z fińskiego „A home of your own” (Y-Saatio, 2018). Żadnego nie traktujemy jako wyroczni, ponieważ stale pojawiają się nowe doświadczenia i praktyczne rozwiązania m.in. zmiany w skali wierności, świadomość konieczności adaptowania amerykańskiej wersji programu do lokalnego kontekstu krajów europejskich, efektywność rozwiązań adaptacyjnych, w tym Single Site Housing First.

Na bieżąco śledzimy nowości dzięki członkostwu w Housing First Europe Hub. Korzystamy z aktualnych wytycznych ufając jednocześnie naszemu lokalnemu

rozumowi i wyczuciu kontekstu. Tak jak ekspertom na świecie zdarza nam się proponować rozwiązania własne, do których należy m.in. porządkowanie wartości Najpierw mieszkanie jako sześciu odnoszących się do bezpośredniej pracy z osobą uczestniczącą, tłumaczenie wartości „choice” jako „decydowanie”, a nie wybór czy metodologia bieżącej konsultacji wierności, której celem jest wspólne uczenie się zamiast jednorazowa ocena na skali.

Decydują eksperci - kto jest ekspertem, czyja decyzja jest wiążąca?

Nie ma żadnego obiektywnego systemu kwalifikacji do grona ekspertów NM. Są osoby, które od lat zajmują się tą tematyką oraz dwa podmioty: Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska istniejąca od 2020 r. od początku w centrum stawiająca Najpierw mieszkanie i ustanowione cztery lata później Polskie Stowarzyszenie Najpierw Mieszkanie (w 2025 r.), które przyjęło bardzo podobną nazwę (co wprowadza sporo zamieszania w środowisku).

Uważam się za ekspertkę Housing First i uważam, że Program Ambiwalcja, który prowadzi Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska od 2021 r to program Najpierw Mieszkanie o niskiej wierności. Zespół Programu działa według wartości NM stosując je w codziennej pracy, kierując się nimi w każdym kontakcie z osobą uczestniczącą. Praktyka ta jest omawiana na cotygodniowych spotkaniach zespołu, w których uczestniczę jako certyfikowana trenerka NM skupiając się na modelowaniu pracy w kierunku pełnej realizacji wartości NM. W programie wypracowaliśmy rozwiązania organizacyjne dające najlepszą możliwość pracy według wartości NM, np. angażowanie osób z własnymi umowami najmu socjalnego, które pozwalają w pełni realizować wartość prawa do mieszkania w zakresie oddzielenia mieszkania od wsparcia i trwałości mieszkania. Uważam, że jako ekspertka wystarczająco dobrze znam wytyczne dla NM oraz praktykę wdrażania programów w różnych miejscach na świecie, aby moja opinia była wiążąca. Nie typologizuję innych programów na bardziej lub mniej „najpierwmieszkaniowe” chyba, że prowadzę badanie wierności.

Z kolei przedstawicielka Polskiego Stowarzyszenia Najpierw Mieszkanie Anna Gazda, również certyfikowana trenerka NM, w prezentacji (screen niżej,

źródło [tutaj](#)) na spotkaniu Housing First Europe Hub podczas Feantsa Forum w 2026 w Warszawie wymieniła jako polskie programy NM sześć - nazwy za prezentacją: TPBA Gdańsk, TPBA Wrocław, TPBA Warszawa, Fundacja Zamieszkania Warszawa, Dzieło pomocy św. Ojca Pio Kraków i Fundacja Sarepta Łódź. Nie wymieniła natomiast Fundacji Fortior dla Wielu, która świadczy dokładnie taką samą usługę jak dwie wymienione organizacje TPBA Warszawa i Fundacja Zamieszkania w ramach analogicznych warunków. Ekspertka nie podała źródeł dla zestawienia.

Wniosek jest jeden – ekspertki mają różne zdanie. W takiej sytuacji przy planowaniu badania zasadne jest wzięcie pod uwagę wszystkich programów wskazanych przez obie ekspertki i dokładnie tak zrobiła Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska w badaniu.

Podsumowując, w naszej ocenie ani przed ani po badaniu nie było możliwości wskazania wyodrębnienia „prawdziwych” programów Najpierw mieszkanie na podstawie obiektywnych kryteriów. Zastosowaliśmy jedyne możliwe rzetelne podejście.

SZCZEGÓŁOWE ODPOWIEDZI NA WĄTPLIWOŚCI

W tej części odnosimy się szczegółowo do wątpliwości Stowarzyszenia nie wyjaśnionych w części kontekstowej.

Zalety badania FNMP

Stowarzyszenie zgadza się z nami w sprawie potrzeby badania. Mamy satysfakcję, że wyszliśmy z tą inicjatywą. Zależy nam na poznaniu pełnego obrazu, nie tylko doświadczeń naszych najbliższych współpracowników. W tym badaniu to się udało i jest to nasz sukces, z którego jesteśmy dumni.

Doceniamy zauważenie przez Stowarzyszenie zalet badania choć do ich opisanego używamy innego języka. Według nas główną zaletą jest zaangażowanie jako respondentów realizatorów usług, którzy do tej pory nie współpracowali, nie łączy ich nazwa programu, lecz innowacyjność i wytrwałość w wypełnianiu nisz w lokalnych systemach wsparcia i nie posiadających obecnie ustalonych źródeł finansowania państwowego.

Respondentów łączy także wykorzystywanie konkretnych wartości w codziennej pracy. My łączymy te wartości hasłem Najpierw mieszkanie, ponieważ to idea Housing First przyniosła je ze sobą w takim zestawieniu. Choć nazwa eksponuje jedną z sześciu wartości – mieszkanie – to wszystkie stanowią kanon profesjonalnego wspierania ludzi w kryzysie i są szczególnie ważne w pracy z osobami z doświadczeniem bezdomności.

Wątpliwości Stowarzyszenia

W stanowisku wskazano następujące wątpliwości dotyczące zdaniem autorów sposobu przygotowania, realizacji i możliwości interpretacji badania: *Niejednoznaczne określenie przedmiotu badania; Szeroki dobór respondentów; Mieszkanie różnych typów usług mieszkaniowych; Brak jasnej typologii programów; Pomieszczenie poziomu zlecającego/ koordynującego i wykonawczego; Objęcie badaniem programów dopiero uruchamianych; Ryzyko przedstawiania wyników jako diagnozy programów Najpierw Mieszkanie w Polsce (Olech, 2026)*

W naszej ocenie wątpliwości te nie mają podstaw w metodologii badania ani treści raportu. Większość z nich jest świadectwem innej opinii autorów o rozwoju polityki wobec bezdomności w Polsce w szczególności mieszkanie typów usług mieszkaniowych i brak jasnej typologii programów, co staraliśmy się wyjaśnić wyżej.

1. Metodologia badania

Badanie zostało przeprowadzone zgodnie z konkretnymi celami, raport jest przejrzysty, zawiera rzetelny opis metodologii, a sprawozdanie Fundacji zostało przyjęte przez instytucję finansującą (MRPiPS). Zainteresowanych odsyłamy do [raportu](#). Trzeba go po prostu przeczytać w oryginale.

Celem badania było:

- zebranie podstawowych informacji ilościowych o uczestnikach programów unikając podwójnego liczenia – skierowanie ankiety tylko do obecnych realizatorów
- zebranie podstawowych informacji o głównych cechach programów m.in. wielkości i stabilności finansowania, kierunkowych wartościach, osobach uczestniczących, sposobach gwarantowania ciągłości uczestnictwa i prawa do mieszkania, badań ewaluacyjnych i wierności oraz perspektyw rozwoju
- opisanie programów w sposób inspirujący do komentowania i dzielenia się perspektywami na rozwój NM w Polsce.

Metodologia badania została dostosowana do kontekstu m. in.:

- analizy responsywności organizacji pozarządowych na ankiety elektroniczne - stosunkowo krótki czas jaki są gotowe na to poświęcić
- poziomu rozwoju badanych usług w Polsce - jest ich bardzo mało
- relacji panujących między grupami usługodawców, które niestety są niezdrowe i polegają na współpracy niektórych z niektórymi (zależało nam na przełamaniu podziału)
- nastawieniu do samej idei Najpierw mieszkanie wśród organizacji, które nie chcą, aby przykładano do nich miarę NM

Jasno określiliśmy typ usług/programów objętych badaniem jako usługi mieszkaniowe połączone ze wsparciem terapeutycznym w szczególności Najpierw mieszkanie. Kryteria doboru respondentów (lista wyjściowa do badania) zostały przejrzysto opisane.

Zgromadzone dane zostały opublikowane w wersji surowej z zachowaniem zasady anonimowości respondentów. Ze względu na niewielką ich liczbę ujawnienie danych indywidualnych oznaczałoby ich identyfikację, a zobowiązaliśmy się do zachowania anonimowości. Nie chcieliśmy narażać respondentów na oceny czy ich program jest czy nie jest „Najpierw mieszkanie”. Treść stanowiska stowarzyszenia dowodzi, że dobrze zrobiliśmy.

W raporcie przedstawiliśmy celowo pozbawiony interpretacji opis wyników. Tylko w kilku przypadkach zwróciliśmy uwagę na kwestie związane *stricto* z NM, które zresztą stowarzyszenie podchwyciło. Zebraliśmy dane dla ekspertów, aby mogli je zinterpretować według swojej perspektywy.

Właśnie z tej możliwości skorzystało Stowarzyszenie – na podstawie wyników badania przedstawiło swoją perspektywę na rozwój usług mieszkaniowych w Polsce. W jakim celu swoje interpretacje i opinie przedstawiło jako wątpliwości wobec badania FNMP?

Akceptujemy to, że autorom Stanowiska nie podoba się przyjęty przez nas cel i metodologia oraz będący ich konsekwencją sposób prezentacji wyników i woleliby inny cel i metodologię. Nie oznacza to jednak, że badanie zostało przeprowadzone niepoprawnie. Stowarzyszenie postawiło się w pozycji instytucji, która innym podmiotom eksperckim mówi jakie badania „powinny być” prowadzone i jak prezentowane „powinny być” ich wyniki.

2. Rzekomo niejednoznaczne komunikowanie przedmiotu badania

Stanowisko: „Badanie było komunikowane jako dotyczące organizacji działających według metody Najpierw Mieszkanie / Housing First, podczas gdy jego faktyczny zakres obejmował znacznie szerszą kategorię usług: programy Najpierw Mieszkanie, usługi oparte na wartościach NM, działania inspirowane NM, mieszkania treningowe, wspomagane, readaptacyjne, a także projekty planowane lub dopiero uruchamiane.” (Olech, 2026)

To nieprawda. Przedmiot badania był określony i komunikowany bardzo jasno we wszystkich publikacjach FNMP adekwatnie do rodzaju publikacji: w ankiecie, w raporcie, w artykułach na Portalu Najpierw Mieszkanie i w mediach społecznościowych. To stowarzyszenie w żadnym punkcie swojego stanowiska nie przywołało pełnego tytułu i przedmiotu badania.

Prosimy autorów stanowiska o wskazanie, gdzie badanie było komunikowane jak sugerują jako „diagnoza funkcjonujących programów Najpierw Mieszkanie w Polsce”. Nigdzie.

Nasze publikacje dotyczące badania:

Przedmiot badania według pełnej nazwy to: “Badanie organizacji/ instytucji prowadzących usługi mieszkaniowe połączone ze wsparciem terapeutycznym dla osób z dośw. bezdomności, w szczególności NM” (Raport, 2026). Według skróconej nazwy: „Programy Najpierw mieszkanie i prowadzone wg wartości Najpierw mieszkanie” (FNMP, 2026)

Ankieta (screen):

Badanie organizacji prowadzących usługi mieszkaniowe i terapeutyczne dla osób z doświadczeniem bezdomności

Wstęp do ankiety - pierwszy ekran

Badanie organizacji prowadzących usługi mieszkaniowe i terapeutyczne dla osób z doświadczeniem bezdomności

Raport z badania:

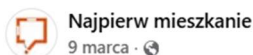
Tytuł raportu: „Badanie programów Najpierw Mieszkanie i według wartości Najpierw Mieszkanie”.

W opisie metodologii wyjaśniliśmy, że jest to skrócona nazwa i podaliśmy pełną: „Badanie pt. “Badanie organizacji/instytucji prowadzących usługi mieszkaniowe połączone ze wsparciem terapeutycznym dla osób z dośw. bezdomności, w szczególności NM”, dalej nazywane w skrócie „badanie programów NM i wg wartości NM” zostało przeprowadzone na jesieni 2025 r. przez Fundację Najpierw Mieszkanie Polska we współpracy ze Stowarzyszeniem KLON JAWOR.” (FNMP, 2026)

Artykuły dotyczące badania na Portalu Najpierw Mieszkanie:

Komunikacja w mediach społecznościowych FNMP:

Trzy najważniejsze dane ilościowe z badania programów NM i według wartości NM:

- 👉 445 kobiet (111) i mężczyzn (334) było uczestnikami/czkami programów od 2019r.
- 👉 240 kobiet (54) i mężczyzn (186) jest obecnie uczestnikami/czkami programów
- 👉 162 to liczba kobiet (46) i mężczyzn (116), którzy według definicji realizatora programu zakończyli go z sukcesem

Raport dostępny na portalu w Bazie wiedzy! 📖

<https://najpierwmieszkanie.org.pl/.../badanie-uslug-nm-i.../>

Dziękujemy za udział w badaniu 😊

Warszawskie Centrum Integracji "Integracyjna Warszawa" [m.st.](#) Warszawa
Centrum Pomocy Społecznej Dzielnicy Śródmieście im. prof. Andrzeja Tymowskiego, Warszawa
Dzieło Pomocy św. Ojca Pio, Kraków
Zupa na Plantach, Kraków
Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska (to my ;-))
Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta Zarząd Główny, Wrocław
Fundacja Spe Salvi, Białystok
Fundacja Sarepta, Łódź
Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta, Oddział w Kaliszu
Fundacja Leny Grochowskiej, Warszawa
I inni

Projekt został zrealizowany w ramach projektu "Bezdomność to wybór społeczeństwa – zainspiruj się do zmiany" dofinansowanego ze środków Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w Programie "Pokonać Bezdomność – Edycja 2025". **Wyświetl mniej**

NAJPIERWMIESZKANIE.ORG.PL

Badanie programów NM i wg wartości NM 2025

<p>To pierwsze badanie, w którym zebrano podstawowe dane o wszystkich aktualnie realizowanych usługach/programach NM i wg wartości NM w Polsce. Badanie przeprowadziło Stowarzyszenie KLON JAWOR na zlecenie Fundacji Najpierw Mieszkanie. </p>

W lutym odbyła się konferencja współorganizowana przez Adriane Porowską, Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów ([Adriana Porowska](#)), Ogólnopolską Federację na rzecz Rozwiązywania Problemu Bezdomności (OFRPB) oraz [Obserwatorium Polityki Miejskiej i Regionalnej IRMiR](#).

Celem konferencji było „zbudowanie fundamentu społecznej umowy na rzecz dostępnego mieszkania oraz wypracowanie wspólnego języka korzyści opartego na zaufaniu do polityki mieszkaniowej i orientacji na prawo do mieszkania”. Obecni przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej, organizacji pozarządowych i naukowej podnosili różne tematy podkreślając potrzebę integracji, innowacyjności, dostępności, uniwersalności i walki z „projektozami”.

My rozdaliśmy osobom uczestniczącym raport podsumowujący 5 lat działań naszej fundacji oraz ulotkę z pierwszymi danymi z badania programów NM i wg wartości NM w Polsce (FNMP/Klon Jawor).

Nad integracją i kompleksowością usług dla osób z doświadczeniem bezdomności pracujemy w międzynarodowym partnerstwie z krajami Europy Środkowo-Wschodniej #SOLACE-CEE. W każdym z krajów partnerzy wdrażają praktyki spełniające założenia "Integrated Social and Health Care Model". FNMP robi to w Programie Ambivalencia.

W poście przedstawiamy według nas fundamentalne dla zakończenia bezdomności i poprawy sytuacji mieszkaniowej ludzi działania systemowe.

Sfinansowano ze środków Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach #PROO1b Społeczeństwo Obywatelskie KPRM. Główna dotacja dla Partnerstwa SOLACE-CEE pochodzi ze środków Unii Europejskiej.

Nadácia DEDO #SolaceCEE #endofhomelessness #EaSI #EuropeanUnion #NIW #PROO1b
Wyświetl mniej

KUNSTGEWERBE W. KÖNIG

3. Dobór respondentów

W raporcie opisaliśmy przejrzystość zasady doboru respondentów (lista wyjściowa do badania), które były podporządkowane celom badania. Jasno wskazaliśmy, że celem nie było zbadanie wyłącznie programów NM tylko „programów mieszkaniowych ze wsparciem terapeutycznym w szczególności NM” ani dokonanie oceny, które z badanych programów to „prawdziwe” NM.

Paradoksalnie dobór respondentów mógł być raczej zbyt wąski. W praktyce programów świadczących jednocześnie usługę mieszkaniową i terapeutyczną wykorzystujących w codziennej pracy wartości Najpierw mieszkanie może być więcej. Niestety o nich nie wiemy, nad czym ubolewamy. Z pewnością udało nam się dotrzeć do wszystkich programów samookreślających się Najpierw mieszkanie w Polsce oraz kilku dodatkowych, o których mieliśmy wstępną wiedzę uzasadniającą zaproponowanie udziału.

Zgadza się ze Stowarzyszeniem, że przydatne byłoby przeprowadzenie analogicznego badania obejmującego więcej programów. Jesteśmy przekonani, że realizatorzy wielu programów określanych jako mieszkania treningowe, wspomagane, readaptacyjne i innych usług mieszkaniowych ze wsparciem wykorzystują wartości Najpierw mieszkanie w codziennej pracy.

4. Rzekome pomieszczenie poziomu zlecającego/koordynującego i wykonawczego

Stowarzyszenie zgłosiło wątpliwość dotyczącą rzekomego pomieszczenia w badaniu poziomu zlecającego i wykonawczego wśród realizatorów w Warszawie.

Z informacji, które posiadamy wynika, że to Stowarzyszenie miesza poziomy. Warszawskie Centrum Integracji „Integracyjna Warszawa” (WCI), które było respondentem, odpowiada zlecenie i koordynację usługi, ustanawia warunki jej świadczenia poprzez szczegółowe warunki zamówienia m.in. kwalifikacje kadry, skład zespołów wspierających, treść umów gwarantujących pobyt w mieszkaniu, ponadto zapewnia mieszkania i ich utrzymanie, prowadzi komunikację z sąsiadami, zapewnia nadzór pod kątem zgodności z

warunkami świadczenia usługi, zleca badania wierności i efektywności. Wskazane przez stowarzyszenie organizacje w skrócie: TPBA KW, Fundacja Zamieszkani, Fundacja Fortior dla Wielu są podwykonawcami usługi o charakterze ściśle określonym i monitorowanym przez WCI. Ponadto Przedstawiciele WCI wielokrotnie podkreślali, że zlecona usługa to nie program Najpierw mieszkanie tylko „usługa świadczenia wsparcia oparta na metodzie Najpierw Mieszkanie”.

Zatem wymienione przez Stowarzyszenie organizacje są realizatorami części programu (wsparcia) i nie świadczą usługi Najpierw mieszkanie tylko usługę „opartą na metodzie Najpierw mieszkanie”. Filar mieszkaniowy, w tym gwarancje trwałości mieszkania, zapewnia WCI.

Zgadza się, że uwzględnienie perspektywy podwykonawców wniosłoby dodatkowe informacje. Uznaliśmy jednak, że Warszawskie Centrum Integracji jako zamawiający usługę ma wystarczającą wiedzę, której w tym badaniu poszukiwaliśmy. I WCI się z nami zgodziło informując, że podwykonawcy nie mają zgody na udzielanie odpowiedzi bezpośrednio nie tylko nam, ale jakimkolwiek innym podmiotom.

5. Objęcie badaniem programów w fazie uruchamiania

W Stanowisku wyrażono następującą wątpliwość: *„Dodatkową wątpliwość budzi objęcie badaniem programów będących w fazie uruchamiania lub bardzo wczesnego wdrażania. Dane dotyczące takich działań powinny być wyraźnie odróżnione od danych programów funkcjonujących od kilku lat, ponieważ mogą dotyczyć raczej założeń projektowych, przygotowywanych mieszkań i planowanych działań niż ustabilizowanej praktyki realizacji Housing First.”* (Olech, 2026)

Fakt objęcia badaniem takich programów został jasno opisany w raporcie. Przedstawiliśmy dane o roku rozpoczęcia wdrażania wszystkich programów. W ważnych kwestiach dane o programach młodych zostały odróżnione – m.in. w opisie wyników dot. przeprowadzenia badania wierności i w efektywności wsparcia. Według naszej wiedzy wszystkie programy objęte badaniem już się rozpoczęły. W przypadku najmłodszego programu przygotowane były

konkretne mieszkania, wyznaczeni konkretni pracownicy wspierający i prowadzona wstępna kwalifikacja osób uczestniczących.

Uważamy za zasadne uwzględnienie programów we wczesnej fazie wdrażania i porównania założeń, w sytuacji, w której większość programów dojrzałych nie ma niezależnych badań wierności, co oznacza, że w praktyce i tu zbieramy dane o założeniach.

6. Uwagi związane ze współfinansowaniem badania ze środków publicznych

Zasady rzetelności w prowadzeniu badań w naszej ocenie dotyczą wszystkich badań bez względu na źródło finansowania. Stosujemy się do nich od zawsze (np. wskazujemy cytaty i źródła, publikujemy całość), współpracujemy z badaczami akademickimi i podmiotami specjalizującymi się w danej dziedzinie jak w tym przypadku ze Stowarzyszeniem Klon Jawor.

Dodatkowe zobowiązanie związane z finansowaniem badań ze środków publicznych obejmuje obowiązek opublikowania wyników zgodnie z prawem do informacji publicznej. Nasze zasady udostępniania są proste: wszystko jest dostępne na Portalu Najpierw Mieszkanie. Screen z [artykułu o badaniu](#):

ZESTAWIENIA DANYCH SUROWYCH*:

 [Charakterystyka usługi](#) m.in. jakie wartości NM są najważniejsze dla realizatorów programów?

 [Uczestnicy/czki](#)

 [Zespoły wspierające](#)

 [Mieszkania](#)

 [Badania wierności i ewaluacyjne](#)

 [Perspektywy rozwoju](#)

* Prosimy o kontakt osoby zainteresowane pozyskaniem arkusza kalkulacyjnego z danymi.

Nie udostępniliśmy na portalu danych o pojedynczych programach ze względu na zobowiązanie do zachowania anonimowości respondentów złożone na początku badania. Ponadto żaden z realizatorów nie skontaktował się z nami mailowo w sprawie uzyskania arkusza z danymi. Nie wskazaliśmy ograniczeń

interpretacyjnych, ponieważ przejrzyscie opisaliśmy metodologię, i założyliśmy, że na tej podstawie czytelnicy – mamy prawo zakładać, że osoby przed wyrobieniem opinii czytają raport – będą wiedzieli jaki jest dopuszczalny zakres interpretacji.

Sprawozdanie Fundacji Najpierw Mieszkanie z realizacji projektu pt. „Bezdomność to wybór społeczeństwa – zainspiruj się do zmiany!”, w ramach którego realizowaliśmy badanie, a który był dofinansowany w Programie Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej „Pokonać bezdomność – Edycja 2025. Konkurs dodatkowy”, zostało zaakceptowane przez MRPiPS, uzyskaliśmy z tego źródła dofinansowanie w 2026 r.

REKOMENDACJE - ZA WCZEŚNIE NA TYPOLOGIĘ

Rekomendacje Stowarzyszenia

Stowarzyszenie zawarło w stanowisku kilka rekomendacji dotyczących dalszej komunikacji wyników badania i kolejnych badań, zalecając jednoznaczne rozróżnianie:

- *programów NM spełniających podstawowe zasady modelu*
- *programów opartych na metodzie NM, ale z określonymi odstępstwami*
- *programów inspirowanych wartościami NM*
- *projektów w fazie przygotowania lub uruchamiania*
- *mieszkań treningowych, wspomaganych, readaptacyjnych i innych usług mieszkaniowych ze wsparciem” (Olech, 2026).*

Nie zgadzamy się z tymi rekomendacjami

Pierwszym powodem jest to, że według nas nie ma obecnie w Polsce podstaw, aby według obiektywnych kryteriów dokonać takiego rozróżnienia chociażby dlatego, że jest za mało takich programów. Inne powody wyjaśniliśmy w części kontekstowej.

Od dłuższego czasu obserwujemy - nie tylko w Polsce - że wyróżnianie „prawdziwych” programów NM, podkreślanie potrzeby osiągania jak najwyższych wyników na skali wierności i podkreślanie własnych wysokich

wyników zniechęca interesariuszy do podjęcia próby i powoduje niedoceniając własnych programów, które mogą być bardzo podobne.

Program NM z wysoką wiernością na amerykańskiej skali jest postrzegany jako trudny do realizacji oraz niespójny z lokalnym kontekstem polityk mieszkaniowych, socjalnych i zdrowotnych. Interesariusze wolą wypracować swoje zasady, zdarza się, że w obawie, że nie spełnią wymogów skali, w ogóle rezygnują z podjęcia próby pracy metodą.

Badania kształtują myślenie i rzeczywistość. Uważamy, że promowanie **systemowego modelu zakończenia bezdomności** kształtuje myślenie w kierunku dającym szansę na zakończenie bezdomności.

Po drugie rekomendowana przez Stowarzyszenie typologia jest nieostra i nierozłączna. Rozróżnienie na programy NM „spełniające podstawowe zasady modelu” oraz programy oparte na metodzie „z określonymi odstępstwami” rodzi pytania o to, które zasady są podstawowe, a które nie podstawowe, czym się różnią zasady nie podstawowe od określonych odstępstw? Brak jasności powoduje, że te typy programów mogą niczym się nie różnić poza nazwą nadaną przez realizatora.

Dosłownie wszystkie programy z każdego typu proponowanego przez stowarzyszenie mogą być inspirowane wartościami NM – również te „prawdziwe” NM – a programy mieszkań treningowych i różnych usług mieszkaniowych ze wsparciem mogą według nich funkcjonować nie deklarując inspirowania się nimi. Ponadto po weryfikacji „praktycznych rozwiązań” może się okazać, że niektóre programy określane jako mieszkania treningowe realizują wartości Najpierw mieszkanie w porównywalnym stopniu, co programy nazywane przez realizatorów NM i posiadające badanie wierności z wysoką oceną na starej skali, ale przeprowadzoną przez pracownika realizatora z potrzebą wystwienia programowi swojej organizacji szóstki, ewentualnie szóstki z minusem.

Po trzecie, ze względu na minimalną liczbę programów tego rodzaju w Polsce i brak wiedzy o nich inne niż autopromocyjna przygotowywana na potrzeby mediów społecznościowych, tworzenie typologii jest przedwczesne. I tu akurat

badanie FNMP, do którego stowarzyszenie zgłosiło tyle wątpliwości przyniosło sporo nowych informacji. Na tym etapie następni badacze a tym bardziej realizatorzy nie powinni być ograniczani koniecznością wpisania się w typ, za którym stoi tak naprawdę jeden lub dwa programy.

Ważniejsze wydaje nam się zidentyfikowanie jak najwięcej programów z tej grupy – zapewniających mieszkanie i wsparcie terapeutyczne (bardziej niż socjalne czy asystenckie), opisanie jak funkcjonują, sprawdzenie czego potrzebują i zachęcenie realizatorów do poznania i ewentualnie spróbowania pracy według kompletu wartości Najpierw mieszkanie lub jeśli taka będzie ich decyzja podjęcia wyzwania poprowadzenia programu NM.

Po czwarte, badacze/ki powinni mieć pełną wolność w stawianiu celów badawczych, planowaniu metodologii swojego badania i komunikacji wyników w języku który im wydaje się najbardziej stosowny. Zadaniem badacza jest zastosowanie się do standardu prowadzenia badań i przejrzyste opisanie tego w raporcie.

Rekomendacje Fundacji Najpierw Mieszkanie Polska

Konsekwentnie od kilku lat rekomendujemy **Systemowy model zakończenia bezdomności**. Jego wdrożenie wymaga interwencji Państwa w postaci krajowego programu zakończenia bezdomności odpowiadającego na ilościową i jakościową diagnozę potrzeb osób z doświadczeniem bezdomności, posiadającego cele i podział zadań w ich realizacji między administrację centralną i samorządy oraz wskaźniki opisujące zmiany jakie mają zajść w skali i długości trwania bezdomności. Program wymaga konkretnej alokacji finansowej, nie samej strategii.

W systemowym modelu nie ma typologii programów Najpierw mieszkanie. Jest cel jakim jest zakończenie bezdomności – funkcjonalne zero – i jest kanon nienegocjowalnych wartości w pracy indywidualnej z osobami w kryzysie wdrażanych w różnym zakresie w różnych programach zgodnie z decyzjami realizatorów. Są specjalistyczne programy Najpierw Mieszkanie o niskiej lub wysokiej wierności stwierdzonej w badaniu wierności z wykorzystaniem aktualnej skali. Szerokie wdrożenie programów wiernych nie jest celem.

Celem jest jak najpowszechniejsze wdrożenie programów, które tu i teraz będą trwale kończyły bezdomność. Zweryfikowane w badaniach doświadczenia dowodzą, że programy stworzone wokół wartości NM są właśnie takie.

Wydaje nam się, że właśnie z tego podejścia garściami czerpią eksperci i autorzy „Ogólnopolskiego modelu świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług wsparcia osobom w kryzysie bezdomności i osobom zagrożonym bezdomnością – wersja robocza nr 2” (red. Wilczek, Olech, 2026).

W wielu kwestiach używamy innych terminów myśląc dość podobnie. My podkreślamy wartości Najpierw mieszkanie.

Jesteśmy przekonani, że mimo różnicy zdań i języka w tej dyskusji na stanowiska, zakończenie bezdomności jest naszym wspólnym celem.

Opracowanie: Julia Wygnańska, Fundacja Najpierw Mieszkanie Polska

Konsultacja: Maja Dobrowolska, Wojciech Marchlewski

